

DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİNDE BAĞLANTI

THE COMMONALITY IN TERMS OF CONSOLIDATION OF TRIALS

Mehmet Said COŐKUN*

Özet: Medenî usul hukukunda usul ekonomisini sağlamak ve yargılamalarda çelişik kararların verilmesini önlemek adına davaların birleştirilmesi kurumu öngörölmüŐtür. Aralarında bağlantı bulunan davalar birleştirilebilecektir. Çalışmamızda bağlantının usul hukukundaki bazı kurumlarla ilişkisi ve davaların birleştirilmesindeki kısıtlamalar bağlamında kapsamı belirlenmeye çalışılacaktır. Bağlantının unsurlarına dair incelememiz, bazı usul hukuku kurumlarının uygulanması bakımından da ayrıca önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Bağlantı, Davaların Birleştirilmesi, Usul Ekonomisi, Sebep, Etki, Çelişik Hükümler.

Abstract: In civil procedural law, institution of consolidation of trials is established in order to provide procedural economy and prevent conflicting judgments. The trials which have commonality with each other can be consolidated. This research aims to determine the scope of the commonality within the context of relation among other procedural institutions and the restrictions on consolidation of trials. The research on components of the commonality is also significant in terms of application of some other procedural institutions.

Keywords: Commonality, Consolidation of Trials, Procedural Economy, Cause, Effect, Conflicting Judgments.

GİRİŐ

Mahkemelerde yapılan yargılamalar gereğinden uzun sürmekte ve davalarda gereksiz harcamalar ya da aynı hususun tespiti için defalarca çalışma yapılmaktadır. Ayrıca aynı olay hakkında farklı mahkemeler farklı sonuçlara varmakta ve çelişik kararlar verilebilmektedir. Bu durumlar yargılamanın doğasıyla ve usûl hukukuna hâkim ilkelerden usûl ekonomisi ilkesiyle baĐdaŐmamaktadır. Zira yargıla-

* Turgut Özal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usul ve İcra İflas Hukuku Bilim Dalı AraŐtırma Görevlisi

malar makul süre içinde ve gereksiz gider yapılmaksızın yapılmalı ve hakkaniyet gereği verilen hükümler diğer mahkemelerin verdiği hükümlerle çelişmemelidir. HMK'da da bunu sağlamaya yönelik bazı kurumlar vaz'edilmiştir. Davaların birleştirilmesini düzenleyen m.166 bunlardan biridir.

Zaman, emek ve gider kaybını önlemek ve aynı ya da benzer durumlarda birbirine uygun kararlar verilmesini sağlamak adına HMK m.166'da aralarında bağlantı bulunan davaların birleştirilebileceği öngörülmüştür. Buna göre iki dava arasında bağlantı varsa ve bu iki dava aynı düzey ve sıfatta olan mahkemelerde görülüyorsa duruma göre talep üzerine veya re'sen birleştirilebilir. İlk derece mahkemelelerinde görülen davalar birleştirilebileceği gibi istinaf mahkemelerinde görülen davalar da birleştirilebilir.

Bağlantı, yalnızca davaların birleştirilmesinde aranan bir kurum olmayıp kapsamları ve amaçları tam olarak aynı olmasa da bazı diğer kurumlarda ve diğer usûl kanunlarında da önemli bir yere sahiptir. Karşı dava ve terditli dava açılması için de bağlantı, özel dava şartı olarak aranmaktadır.¹ Cezaî ve idarî usûl hukukları içerisinde de davaların birleştirilmeleri bakımından bağlantı şart olarak öngörülmüştür. Ancak söz konusu usûl hukuklarının kendi özel durumlarına göre bağlantı kurumunun kapsamları yine farklıdır.

Davaların birleştirilmesinde kilit rol oynayan bağlantı m.166/4'te açıkça tanımlanmıştır. Buna göre davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması ya da iki davadan biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte olması bağlantının varlığını gösterir. Bu tanımda bağlantının unsurlarına yer verilmiştir. Unsurlarına bakıldığında ise davaların birleştirilmesindeki amaçlar görülecektir. Ancak m.166 bağlantının varlığına rağmen bazı davaların bağlanamayacağını ya da bağlanmayabileceğini öngörmüştür.

Bu çalışmada bağlantı kurumunun hukukumuzdaki yerini anlamak adına öncelikle davaların birleştirilmesi konusu derinlemesine işlenecektir. Ardından diğer davalarda ve usûl hukuklarında da varlığı aranan ya da var olan bağlantı kavramına yer verilecektir. Sonrasında da çalışmamızın temasını oluşturan bağlantı kurumu ilk olarak kavramsal olarak ve unsurları açısından incelenecektir. Davaların birleş-

¹ Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özeker, Medenî Usûl Hukuku, Yetkin Yayınları, 14.Bası, Ankara, 2013, s.472 ve s.544.

tirilmesindeki amaçlar göz önünde bulundurularak bağlantıya daha detaylı bir bakış atılacaktır. Son olarak da davalar arasında bağlantı bulunmasına rağmen bu davaların birleştirilmesinin önündeki engeller ile bağlantı arasındaki ilişkiye değinilecektir. Böylece davaların birleştirilmesinde aranan bağlantı kurumu farklı yönleriyle ele alınacaktır.

1. DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

A. ŞARTLARI

İki davanın birleştirilebilmesi için m.166'da iki şartın varlığı öngörülmüştür:

İlk olarak bu davaların aynı düzey ve sıfattaki mahkemelerde görülüyor olması gerekmektedir. Burada bahsedilen "düzey" den kasıt istinaf aşamasında olan bir davayla ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir davanın birleştirilemeyeceğidir. "Sıfat" ile anlatılmak istenen ise birleştirilecek davaların görev yönünden aynı mahkemede görülüyor olmasıdır. Bu bağlamda iş mahkemesinde görülen bir davayla asliye hukuk mahkemesinde görülen bir dava birleştirilemeyecektir. Ancak asliye hukuk mahkemeleri, özel mahkemelerin görevine giren davaları ilgili özel mahkeme sıfatıyla görebilir.² Dolayısıyla asliye hukuk mahkemesinin bir özel mahkeme sıfatıyla gördüğü bir dava ile başka bir yargılama çevresindeki aynı sıfattaki bir özel mahkemede görülmekte olan bir dava birleştirilebilecektir. Aynı mahkemede ayrı ayrı görülmekte olan davalar da birleştirilebilecektir.

İkinci olarak ise bu davalar arasında bağlantı bulunmalıdır. Bağlantının tanımı ise m.166/4'te yapılmıştır.

Bu bağlamda aynı düzey ve sıfattaki mahkemelerde görülmekte olan davalar arasında bağlantı bulunması durumunda bu davalar birleştirilebilecektir.

B. USÛLÜ

Davaların birleştirilmesi üç farklı duruma göre ayrı usullerde yapılır:

Aynı yargı çevresindeki ilk derece mahkemelerinde görülmekte olan davaların birleştirilmesi m.166/1 gereği davanın her aşamasın-

² Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.115.

da talep üzerine ya da re'sen gerçekleştirilebilir. Davalar davanın ilk açıldığı mahkemede birleştirilir. Birleştirme kararını davanın ikinci açıldığı mahkeme vereceğinden taraflar birleştirme taleplerini de bu mahkemeye yapacaklardır. İkinci mahkeme davaların birleştirilmesi talebini reddederse bu karar bir ara karardır. Zira bu kararı vermekle davadan elini çekmemekte aksine davaya devam etmektedir. Dolayısıyla bu karara karşı tek başına kanun yollarına gidilemez. İkinci mahkeme, davaların birleştirilmesi yönünde karar verirse bu kararın ara karar olduğu noktasında doktrinde tartışma yoktur.³ Zira aynı yargı çevresindeki aynı düzey ve sıfattaki mahkemeler arasında yalnızca iş dağılımı ilişkisi vardır⁴ ve hatta Baki Kuru bu mahkemeleri "aynı mahkeme" olarak ifade etmektedir.⁵ Dolayısıyla birleştirme kararı veren hâkimin davadan elini çekmesi gibi bir durum oluşmadığından bu karar ara karardır. Birleştirme kararlarına karşı kanun yollarına başvuru imkânı mevcuttur. Lâkin birleştirme kararı tek başına bozma sebebi teşkil etmez. İkinci mahkeme birleştirme kararını m.166/3 gereği derhal birinci mahkemeye bildirir. Birleştirme kararı verildiği anda birinci mahkeme bu kararla bağlıdır. Böylece iki dava birinci mahkemede birlikte görülmeye başlar. Ancak mahkeme, birleştirilen davaların ayrılmasıyla daha iyi yürütüleceğinden bahisle m.167 gereği bu davaları birbirinden ayırabilir. Fakat ayrılan davaların her ikisine de bakmaya devam eder. Bu bakımdan birleştirme kararıyla mutlak anlamda bağlı değildir.

Ayrı yargı çevrelerinde görülmekte olan davaların birleştirilmesindeki usûl ise kısmen farklıdır. Bu davaların birleştirilmesi için m.166/2 gereği talep şarttır, mahkeme re'sen birleştirme kararı veremez. Fakat yine birleştirme talebi davanın her aşamasında ileri sürülebilir. Ayrı yargı çevrelerinde görülen davaların birleştirilmesi kararının arar karar mı nihaî karar mı olduğu noktasında doktrinde tartışma vardır. Kuru ve Pekcanitez'e göre ayrı yargı çevrelerinde görülmekte olan davalarda birleştirme kararı verilmesine müteakip hâkim dosyadan elini

³ Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku (6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış), 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s.492; İbrahim Ermenek, Medeni Usul Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s.235, 236.

⁴ Pekcanitez/Atala /Özekes, s.116.

⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s.491-493.

çektüğinden bu kararlar nihaî kararlardır.⁶ Öte yandan Ermenek'e göre birleştirilen davalar ayrı yargı çevrelerinde olsa dahi birleştirme kararı bir ara karardır.⁷ Fikrimizce ayrı yargı çevrelerinde görülen davaların birleştirilmesi kararı HMK'nın hükümleri düşünüldüğünde bir nihaî karardır. Zira HMK m.166/2'de söz konusu kararların kesinleşmesinden bahsedilmektedir. Hâlbuki ara kararlar verildikleri anda derhal yerine

⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s.493; Pekcanitez/Atalay/Özkes, s.637.

⁷ Ermenek, ayrı yargı çevrelerinde görülen davaların birleştirilmesi kararının bir ara karar olduğu görüşündedir. Bu görüşün gerekçelerinden ilki, birleştirme talebini davalı yaptığı durumda birleştirme kararının kesinleşmesi sonrası davalının gerekli masrafları yatırmaması durumunda bu karardan dönülmesinin gerekliliğidir. İkincisi, birleştirmenin koşulları oluşmaksızın birleştirme kararı verilirse nihaî karar olduğu kabulünde bu karardan dönülemeyeceğinin getireceği sakıncalardır. Üçüncüsü ise, birleştirme kararı vermenin hâkimin takdir yetkisinde olmasına karşın nihaî karar vermenin hâkimin takdir yetkisine tâbi değil, koşulları oluştuğunda hâkim için bir zorunluluk olmasıdır. Bkz. Ermenek, s.224-236. Bu görüşe üç noktada katılmamaktayız. İlk olarak, HMK'da birleştirme talebi masraflarının nasıl ödeneceğine dair açık bir hüküm bulunmamaktadır. Kuru, bir işlemin giderinin o işlemin yapılmasını isteyen taraftan peşin olarak alınması gerektiğini ve hâkim tarafından verilen kesin süre içerisinde yatırmadığı takdirde o işlemin yapılmasını talep etmekten vazgeçmiş sayılacağını ifade etmektedir, Bkz. Kuru/Arslan/Yılmaz, s.697-700. Dolayısıyla talebe bağlı olan ayrı yargı çevrelerinde görülen davaların birleştirilmesi kararı verilmeden evvel söz konusu masraf ya tahsil edilmiş olacaktır ya da talep yapılmamış sayılacağından birleştirme kararı verilemeyecektir. Bu durumda verilmiş olan karardan dönülmesi gerekliliği ortaya çıkmayacaktır. İkinci olarak, ayrı yargı çevrelerinde görülen davalarda ikinci mahkemenin birleştirme kararıyla birinci mahkemenin bağlı olması bu kararın bir nihaî karar olmasıyla değil, HMK m.166/2'deki açık hüküm sebebiyledir. Birleştirme kararının ara karar olarak kabul edilmesi, söz konusu bağlayıcılık nedeniyle ortaya çıkabilecek sakıncaları ortadan kaldırmayacaktır. Üçüncü olarak, bazı koşullar gerçekleştiğinde hâkimin nihaî karar verme zorunluluğu olmasına karşın, bazı istisnaları olmakla birlikte birçok durumda koşulları oluşsa dahi hâkim ara karar vermek zorunda değildir. Ancak hâkimin burada ara karar verip vermeyeceğine ilişkin takdir yetkisi söz konusu durumu bir ara karar ile mi yoksa nihaî karar ile birlikte mi karara bağlayacağı noktasındaki seçme hakkından ibarettir, Bkz. Timuçin Muşul, Medenî Usul Hukukunda Ara Kararları, Dicle ÜHFD 1988/4, s.229-230. <http://www.dicle.edu.tr/Contents/544d56a0-4737-423f-b8da-845323e085f3.pdf> (erişim: 30.09.2015). HMK'da hâkime verilen takdir yetkisi ise aşağıda da belirtileceği üzere tüm koşulları sağlanmış olsa dahi birleştirmenin usul ekonomisini sağlayıp sağlayamayacağını tespit etmek noktasındadır. Bunun dışında HMK m.166'daki "...birleştirilebilir" ifadesinden hâkimin bu kararı uyuşmazlığın esasına ilişkin nihaî kararla birlikte verebileceği sonucuna ulaşılamaz. Dolayısıyla birleştirme talebi yapıldıktan sonra gerekli giderler yatırılmışsa hâkim, kabul ya da ret şeklinde bir karar vermek zorundadır. Hâkimin birleştirme talebini bir karara bağlamak zorunda olması ise birleştirme kararının ara karar kabul edilme zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Sonuç olarak, tüm bu nedenlerle ayrı yargı çevrelerinde görülmekte olan davaların birleştirilmesi kararı bir nihaî karardır.

getirilmelidirler ve ayrıca hâkim verdiği ara kararından her zaman dönnebilmektedir.⁸ Kesinleşen bir karardan ise dönmek mümkün değildir.⁹ Dolayısıyla birleştirme kararını nihaî karar olarak kabul etmek gerekir.

İstinaf aşamasında farklı dairelerde görülmekte olan davalar da m.166/5 gereği birleştirilebilir. Burada da yine birleştirilecek davaların aynı yargı çevresinde görülmekte olup olmamasına göre ayırım yapılması gerekecektir. Eğer istinaf aşamasında olan davalar aynı yargı çevresindeki istinaf dairelerinde görülüyorsa m.357 gereği talep üzerine ya da re'sen birleştirme kararı verilir. Aksi takdirde yine aynı hüküm gereği birleştirme talebinde bulunulamaz. Birleştirme kararı sonrası davalar, uyuşmazlığı doğuran asıl hukuki ilişkiye ait kararı inceleyen bölge adliye mahkemesi dairesinde görülmeye devam edilir.

2. BENZER HUKUKÎ KURUMLARLA İLİŞKİSİ

A. MEDENÎ USÛL HUKUKU'NDA BAĞLANTI

I. Dava Arkadaşlığında (Sübjektif Dava Birleşmesi)

Dava arkadaşlığı türlerinden ihtiyarî dava arkadaşlığının var olabilmesi için HMK m.57 üç şarttan birinin varlığını aramıştır. Bunlardan ilk ikisi davaların birleştirilmesi kurumunda aradığımız bağlantı kavramındaki ifadelerle benzerlik taşımamaktadır. Ancak üçüncü şart, HMK m.166/4'te yapılan bağlantı kavramının tanımıyla benzerlikler taşımaktadır. Şöyle ki: *“Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması.”*

İlk iki şart ifadeler bakımından bağlantı kavramındaki ifadelerle benzeşme de sonuç itibarıyla bağlantının muhtevasına dâhil olduğu düşünülebilir. Bu sonuca bağlantıyı geniş anlamda düşündüğümüzde varabiliriz.¹⁰ Zira HMK m.57'deki *“davacılar veya davalılar arasında dava konusu olan hak veya borcun, elbirliği ile mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması”* veya *“ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde yükümlülük altına girmeleri durumlarını”* da bağlantının davaların aynı veya benzer sebepten doğması unsuruna dâhil edebiliriz.

⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s.449-450.

⁹ Pekcanitez/Atalay/Özeker, s.840.

¹⁰ Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt:3, Demir Demir Yayıncılık, Altıncı Baskı, İstanbul, 2001, s.3411-3412.

Görüleceği üzere ilgili şartta ihtiyarî dava arkadaşlığının oluşabilmesi için oldukça kapsayıcı ifadeler kullanılmıştır. Buna göre ihtiyarî dava arkadaşlığının oluşabilmesi için maddî sebeplere ek olarak hukukî sebeplerin varlığı da yeterli görülmüştür. Örneğin iki kişinin kendisine verdiği zararlardan mağdur olan davacı maddî sebepler yani vakıalar farklı olsa dahi bu iki kişiyi pasif ihtiyarî dava arkadaşı göstererek haksız fiile dayalı olarak dava açabilir. Tam tersi olarak da vakıanın aynı ve fakat hukukî sebeplerin farklı olduğu hâlde de ihtiyarî dava arkadaşlığı söz konusu olabilecektir.¹¹ Ayrıca bu sebeplerin sadece aynı olması değil benzer olması da ihtiyarî dava arkadaşlığının oluşabilmesi için kâfidir. HUMK'ta sebeplerin benzer olması ihtiyarî dava arkadaşlığı için yeter-şart olarak sayılmamıştı ve ihtiyarî dava arkadaşlığının oluşabilmesi için sebeplerin benzer olmasının da yeterli olması doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararlarıyla sağlanmıştır.¹² Ancak HMK m.57/1-c ile bu tartışmalara bir nokta konulmuştur.

İhtiyarî dava arkadaşlığının söz konusu olması için gereken şartların bu denli geniş yelpazeli olmasının sebebini ilgili hükmün gerekçesinde görüyoruz. Buna göre ihtiyarî dava arkadaşlığı kurumu usûl ekonomisi ilkesini ve çelişkili kararların çıkmamasını gerçekleştirmeye yönelik olarak vaz'edilmiş ve kapsamı geniş tutulmuştur.¹³ Bu amaçlara bakıldığında davaların birleştirilmesi kurumunun ulaşmaya çalıştığı amaçlarla paralellik gösterdiği görülebilir. Bu bakımdan da davaların birleştirilmesinde aranan bağlantının ihtiyarî dava arkadaşlığının şartlarından biri olan m.57/1-c ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

¹¹ Yargıtay'ın bu husus ile ilgili bir kararı: 10.HD, E.2013/12317, K.2013/17764. "Davanın, birden fazla kişi hakkında aynı veya benzer sebepten doğması haline gelince; aynı sebepten maksat, yalnız hukuki sebep olmayıp, bir olaya, yani aynı vakıaya ve fakat farklı hukukî sebeplere dayanılarak da birden fazla kişinin dava açması veya dava edilmesi olanaklıdır. Örneğin, sebepsiz iktisap hükümlerine göre sorumlu olan kişilere karşı ve haksız fiili birlikte işleyen kişilere karşı birlikte dava açılabilir. Burada da ihtiyarî dava arkadaşlığı söz konusudur." www.kazanci.com (erişim: 29.04.2014)

¹² Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s.589; Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku, Değiştirilmiş 21. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s.519; Yargıtay kararları için bkz. 19.HD E. 2005/2808, K. 2005/5955, T. 26.5.2005 ve 19.HD, E. 2005/448, K. 2005/3753, T. 7.4.2005 www.kazanci.com (erişim: 29.09.2015)

¹³ Gerekçe, s.92-93.

II. Terditli Davada

Davacının aynı davalıya karşı olarak birden fazla talebini aralarında aslîlik-ferîlik ilişkisi kurmak suretiyle açtığı davaya terditli dava denir. Aynı dava dilekçesinde her iki talep de ileri sürülür. Ancak m.111/2 gereği hâkim ilk olarak aslî talebi inceler ve eğer reddederse ferî talebi incelemeye geçebilir.¹⁴ HMK m.111'de bu talepler arasında hukukî ya da ekonomik bir bağlantı olmasını aramıştır. Doktrinde kanunun istemler arasında bağlantı aramasını yerinde bulmayan ve buna alternatif getiren görüş de mevcuttur.¹⁵

Kanunun aradığı "hukukî bağlantı" kavramından kastının hukukî sebep olmadığı görüşündeyiz. Bunun yerine taleplerin her ikisinin de aynı hukukî ilişkiden veya vakılardan kaynaklanması yeterli olacaktır. Zira uygulamada karşılaşılan olaylarda¹⁶ taleplerin temelinde aynı hukukî ilişki yahut vakıa bulunmaktadır. Örneğin, başkasının arsasına, malikinin izni olmaksızın, iyi niyetle inşaat yapılması halinde malzeme sahibi, arsa sahibine açacağı davada ilk olarak arazinin mülkiyetinin kendisine geçirilmesini, aksi takdirde kullanılan malzeme karşılığında uygun bir tazminatın kendisine verilmesini talep edecektir. Dolayısıyla hukukî sebebin aynı olmasından ziyade taleplerin dayandığı vakıaların aynı olması mevcut hâle daha uygun düşmektedir. Ayrıca iki talebin aynı hukukî sebebe dayanması onların arasında kademeli bir ilişki kurmaya da yetmeyecektir. Bu bağlamda "hukukî bağlantı" kavramı davaların birleştirilmesinde aranan "bağlantı" kavramıyla paralellik gösterebilecektir. Ancak m.166'daki "bağlantı" kavramından daha dar kapsamlı olduğu aşikârdır.

Terditli davada bağlantının varlığının kabul edileceği hallerden bir diğeri ise talepler farklı vakıalara dayandırılrsa bile taleplerin birbirine engel olması durumudur.¹⁷ Buna göre taleplerden birinin kabulü

¹⁴ Bu husus ile ilgili Yargıtay kararı için bkz. 11.HD, E.2012/9126, K.2013/13009, T.21.06.2013. www.kazanci.com (erişim: 29.04.2014)

¹⁵ Bilge Umar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011, s.313. Umar'a göre talepler arasında bağlantı aramak yerine taleplerin dayandığı vakıalar arasında bağlantı olması aranmalıdır. Buna göre örneğin aslî talep a, b ve c vakıalarına dayanıyorsa ferî talep de en azından a ve b vakıalarına dayanmalıdır.

¹⁶ 19.HD, 28.11.2012, 8159/17876; 23.HD, 12.12.2012, 3887/7342 (Yılmaz, s.776 naklen)

¹⁷ Timuçin Muşul, Terdit İlişkileri, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1984, s.76-78.

diğerinin kabulünü önlemelidir. Örneğin, taleplerden biri sözleşmeye dayalı alacak iken diğeri sözleşmenin geçersizliğinin tespiti durumunda sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak olabilmektedir. Buna göre taleplerden birinin kabul edilmesi diğerinin kabul edilmesine mani olacaktır. Bu hâlde de terditli dava için gereken bağlantının var olduğu kabul edilecektir. Bu şart, hem usûl ekonomisini sağlamakta hem de davalının devamlı surette dava tehditlerine maruz kalmasını önlemektedir.

Terditli davadaki bağlantının bu tanımı m.166'daki bağlantıyla benzerlik göstermektedir. Davaların birleştirilmesinde aranan bağlantı talepler arasında bir kademelik ilişkisi aramamaktadır. Ancak davalardan biri hakkında verilecek hükmün diğerini de etkilemesi bakımından terditli davadaki bağlantı ile davaların birleştirilmesindeki bağlantı arasında bir alaka olduğu ortadadır. Nitekim doktrinde de bu yönde görüş mevcuttur.¹⁸

III. Karşı Davada

Aynı dosya içerisinde davalının da davacıya karşı hak ileri sürdüğü ve bunun da hüküm altına alınmasını istediği davaya karşı dava denir.¹⁹ Karşı dava kurumu HMK m.132-135'te düzenlenmiş olup m.132/1'de açılabilmesinin şartları düzenlenmiştir. İlk şartı derdest bir davanın bulunmasıdır. İkinci şart ise kanunî ifadeyle *"karşı davada ileri sürülebilecek talep ile asıl davada ileri sürülen talep arasında takas veya mahsup ilişkisinin bulunması yahut bu davalar arasında bağlantının mevcut olması"*dir.

Karşı davanın açılabilmesi için gereken bu şarta baktığımızda doktrinde de sıkça dile getirildiği gibi m.166/4'e doğrudan atıf yapılmıştır.²⁰ İlgili hükmün gerekçesinde de bağlantının tanımı yapılırken m.166/4'tekiyle aynı ifade kullanılmıştır.²¹ Söz konusu atıf "bağlantı" kavramının tanımı ve kapsamına ilişkindir. Dolayısıyla karşı davada aranan "bağlantı" ile davaların birleştirilmesinde aranan "bağlantı" arasında bir özdeşlik vardır.

¹⁸ Muşul, s.79.

¹⁹ Pekcanitez/Atala /Özekes, s.543.

²⁰ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.544; Yılmaz, s.868; Umar, s.395.

²¹ Gerekçe, s.168.

Karşı davanın şartlarından biri de bağlantının dışında talepler arasında takas veya mahsup ilişkisinin varlığıdır. Takas veya mahsup ilişkisinin bağlantı kavramına dâhil olduğu gerek doktrinde gerekse gerekcede açıkça ifade edilmektedir.²² Fikrimizce de bu görüş yerindedir. Zira takas ve mahsup ilişkisi asıl davada verilecek hükmü etkileyecek niteliktedir. Bu durumda takas ve mahsup ilişkisinin “bağlantı” kavramına dâhil olduğu noktasında bir duraksama olmamalıdır.

B. CEZA USÛL HUKUKU'NDA BAĞLANTI

Ceza yargılamasında da davaların arasında bağlantı bulunması durumunda bu davaları birleştirmek mümkündür. CMK m.8-11’de birleştirmenin şartları ve usulü belirtilmiştir. Ceza yargılamasında bu kurumun ihdas edilmesinin sebebi hukuk yargılamasındakiyle aynı olup, doktrin ve Yargıtay kararlarında ifade edildiği gibi yargılamada ekonomiyi sağlamak ve çelişkili kararların çıkmasını önlemektir.²³

CMK m.8’e göre iki tür bağlantı vardır. Bunlar doktrinde “*dar anlamda bağlantı*” ve “*geniş anlamda bağlantı*” şeklinde ifade edilmektedir.²⁴ Dar anlamda bağlantı CMK m.8/1’de tanımlanmıştır: “Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.” Buna göre fiillerin ya da failerin ortak olması durumu bağlantının varlığını gösterir. Fikrimizce ceza yargılamasında bağlantı için yapılan bu tanım, HMK m.166’daki davaların birleştirilmesi kurumundan ziyade HMK m.57’de düzenlenen ihtiyarî dava arkadaşlığı ile HMK m.110’da düzenlenen davaların yığılması kurumlarıyla sağlanmak istenen durumu gerçekleştirmeye yöneliktir. Bir suçta fiillerin ortak ve birden fazla failin olması yapılan yargılamada sanıkların “*uyuşmazlık konsorsiyumu*”, medenî usûl hukukundaki ifadeyle “*dava arkadaşlığı*” durumunu doğuracaktır.²⁵ Bu durumda tıpkı ihtiyarî dava arkadaşlığında olduğu gibi yargılama

²² “Takas ve mahsupta bir bağlantının bulunduğu kanun tarafından açıkça varsayılmıştır.” Pekcanitez/ Atalay/Özkes, s.544-545; “[takas ve mahsubun] dışında kalan bir başka bağlantının mevcut olması gerekir.” HMK m.132 gerekçesi.

²³ Doğan Soyaslan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s.216-217; “Birleştirmeyi düzenleyen yasal gerekliliğin nedeni daha doğru karar vermek, sürat sağlamak, delillerin kaybolmasını veya dağılmasını önleyerek çelişkili kararlar verilmemesini sağlamaktır.” Yargıtay CGK, E.2010/162, K.2010/179, T.28.09.2010. www.kazanci.com (erişim: 29.04.2014)

²⁴ Soyaslan, s.217.

²⁵ Nurullah Kunter/Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoglu, Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 18.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2010, s.150-151.

birlikte yapılırken aslında birden fazla dava olacaktır.²⁶ Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi ihtiyarî dava arkadaşlığı açısından aranan bağlantı da davaların birleştirilmesinde aranan bağlantıyla benzerlik göstermesi hasebiyle ceza muhakeme hukukunda ifade edilen fiillerin ortak olması durumu davaların birleştirilmesinde bahsedilen bağlantı kavramının içerisine dâhil olmaktadır. Dar anlamda bağlantı için aranan bir diğer ortaklık ise faillerin aynı olmasıdır. Bu ise doğrudan doğruya HMK m.110'daki davaların yığılması kurumuyla benzerdir. Zira her iki kurumda da yargılamaların iddia sahipleri aynı kişi olması ve iddialar aynı kişiye karşı ileri sürülmelidir. İddialar arasında ayrıca herhangi bir ilişki aranmamaktadır. Dolayısıyla ceza usûl hukuku açısından faillerin ortak olması bir bağlantı olarak kabul edilirken bu durum medenî usûl hukukundaki davaların birleştirilmesinde aranan bağlantı kavramı açısından geçerli değildir.

Ceza usûl hukukundaki bir diğer bağlantı çeşidi ise geniş anlamda bağlantıdır. Geniş anlamda bağlantı CMK m.8/2'de tanımlanmıştır fakat doktrinde bu tanımın üzerine hüküm etkileme unsuru eklenmiştir.²⁷ Doktrinde öngörülen bu unsur Yargıtay tarafından da benimsenmiş ve buna göre hüküm verilmiştir.²⁸ Kanunî tanımda bağlantının içeriğine dâhil edilen unsurlar ceza usûl hukukunun kendine özgü niteliği gereği medenî usûl hukukundaki bağlantı kavramıyla benzerlik göstermemektedir. Fakat geniş anlamda bağlantının bütün unsurları olmasa da doktrin tarafından eklenen söz konusu unsur, medenî usul hukukundaki davaların birleştirilmesi için aranan bağlantının HMK. m.166/4'te "biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması" şeklinde geçen unsuruyla aynıdır.

C. İDARÎ USÛL HUKUKU'NDA BAĞLANTI

İdarî usûl hukukunda da davaların birleştirilmesi kurumu mevcuttur. İdarî Yargılama Usûlü Kanunu'nun m.38-42'de bu kurum ayrıntılarıyla düzenlenmiştir. Davaların birleştirilmesi için kanunun ara-

²⁶ Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, s.151.

²⁷ "...suçlardan birinin bir unsurunun ya da cezasına etki yapan bir nedenin ispatının, diğerinin unsurunun ya da cezasına etki eden bir nedenin ispatına etmesi..." Soyaslan, s.218.

²⁸ "davaların birbirlerini etkileyici nitelikte olduğu, dava dosyalarının birinde yer alan bilgiden diğer davada da yararlanılabilmesi, çelişkili kararlara neden olunmaması için davaların birleştirilerek sonucuna göre hüküm kurulması" 8.CD. E.2013/2523, K.2013/11479, T.11.04.2013. www.kazanci.com (erişim: 29.04.2014)

dığı şart davalar arasında bağlantı bulunmasıdır. Aralarında bağlantı bulunan davaların birleştirilebilmesi için m.38 gereği aynı düzeydeki mahkemelerde görülüyor olması gerekmektedir. Ancak Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalar ile idare veya vergi mahkemelerinin baktığı davaların birleştirilmesinde de hiçbir engel yoktur, zira bu durumda yargılamalar aynı düzeyde yapılmaktadır.²⁹ Temyiz aşamasında olan bir dava ile ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'ın veya idare veya vergi mahkemesinin baktığı davalar birleştirilemez. Davaların birleştirilmesi için aranan "davaların aynı sıfattaki mahkemelerde görülüyor olması" şartı idarî yargılama hukuku bakımından geçerli değildir. Vergi mahkemesinde görülen bir dava ile idare mahkemesinde görülen bir dava birleştirilebilir.³⁰

Bağlantının tanımı m.38'de "Aynı maddi veya hukuki sebepten doğan ya da biri hakkında verilecek hüküm, diğerini etkileyecek nitelik..." şeklinde ifade edilmiştir. Bu tanımın ikinci kısmı olan hükümlerin birbirlerini etkileyecek nitelikte olması şartı HMK m.166/4'te yapılan tanımla birebir aynıdır ve her ikisi de çelişik kararların çıkmasını önlemeye ve daha sağlıklı incelemelerin yapılmasını sağlamaya yöneliktir.³¹ İlk kısma bakıldığında ise medenî usûl hukukundaki tanımda "hukukî sebep" ifadesi zikredilmemiştir. Bu bakımdan idarî usûl hukukundaki bağlantının kavramı daha geniş görünmektedir.³² Diğer yandan İYUK m.38'de bu sebeplerin yalnızca aynı olması aranmak-

²⁹ Şeref Gözübüyük/Turgut Tan, İdare Hukuku Cilt 2 İdarî Yargılama Hukuku, 4.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s.1036.

³⁰ Gözübüyük/Tan, s.1042.

³¹ "...müşterek ve müteselsilen sorumluluk ilkesinin hukuki niteliği dikkate alındığında, sorumlulardan birisi hakkında açılan davada verilecek hükmün diğer sorumlu hakkındaki davanın sonucunu doğrudan etkileyeceği kuşkusuzdur. Bu hem aynı maddi ve hukuki nedenden doğan davaların sağlıklı incelenmesi ve hem de Anayasa'nın en kısa sürede ve en az masrafla davaların sonuçlandırılmasını öngören 141 inci maddesi açısından da zorunluluktur." Danıştay 4.Dairesi E.1994/2181, K.1995/1620, T.10.04.1995. www.kazanci.com (erişim: 29.04.2014)

³² "Olayda, bağlantılı olduğu iddia edilen uyuşmazlıklardan birinin 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu, diğerinin ise 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu hükümlerinden kaynaklanması, diğer bir anlatımla, davalara konu idari işlemlerin farklı hukuki sebeplere dayanması nedeniyle ayrı hükümlere göre değerlendirilip yargılama yapılması söz konusu olduğundan, anılan davalar arasında, 2577 sayılı Kanunun yukarıda anılan hükmünde öngörülen bağlantının varlığından söz edilmesi olanaklı bulunmamaktadır." Danıştay 7.Dairesi E.2010/5548, K.2010/4415, T.30.09.2010. www.kazanci.com (erişim: 29.04.2014)

ta ve benzer sebepler bakımından bağlantının varlığı kabul edilmektedir. Bu açıdan da HMK m.166/4'te düzenlenen bağlantı kavramı daha geniş kapsamlıdır.

3. BAĞLANTI SORUNU

A. KAVRAM VE UNSURLAR

I. Kavram

Bağlantı kelimesinin gerçek anlamı “iki şey arasında ilişki sağlayan bağ” şeklindedir.³³ Mülga HUMK'ta, Yargıtay kararlarında ve birçok akademik eserde hukukî anlamda “bağlantı” kelimesinin yerine “irtibat” kelimesi de kullanılmaktadır.³⁴ Yukarıdaki tanımda geçen “ilişki” kelimesi de bazı akademik eserlerde “bağlantı” yerine kullanılan kelimelerdendir.³⁵ Hukuk terminolojisinde bağlantının tanımı ise HMK m.166/4'te yapıldığı gibi “davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelik...” şeklindedir.

Bağlantı ifadesiyle genel olarak iki dava arasında bulunan ortak unsurlar anlaşılmaktadır.³⁶ Ancak bağlantının arandığı hukukî kuruma göre bu unsurlar değişiklik gösterebilmektedir. Bu değişim kanun koyucunun tercihinden kaynaklanmakta olup ilgili hukukî kurumun hizmet ettiği amaca göre belirlenmektedir. Misalen hukukî sebebin aynı olması, medenî usûl hukukundaki davaların birleştirilmesinde aranan bağlantıda bir unsur değil iken idarî yargılama hukukundaki davaların birleştirilmesinde aranan bağlantıda bir unsurdur. Ceza usûl hukukunda bağlantı kavramına daha farklı unsurlar dâhil edilmiştir.

³³ <http://www.tdk.gov.tr/> (erişim: 04.05.2014)

³⁴ HUMK m.187'de bağlantı kelimesi yerine irtibat kelimesi kullanılmaktadır. Bağlantı kelimesi yerine irtibat kelimesinin kullanıldığı eserler için bkz. Bayram Arif, “Birlikte Dava Açılmasında Davaların Aynı Sebepten Doğmuş Olmasının Anlamı”, *Adalet Dergisi*, C.68, s.3-4, Ankara, 1977, s.282 ve Muşul, s.79. 15. HD. E. 2012/1199 K. 2012/2789 T. 25.4.2012. (erişim: 01.05.2014)

³⁵ Çınar Can Evren, “İdarî Yargıda Karşılık Dava”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, Cilt:2, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s.2668.

³⁶ E. İlhan Postacioğlu, “Davaların Birleştirilmesi”, Makaleler ve Karar İncelemeleri, Vedat Yayınları, İstanbul, 2011, s.105. Yalnız bu makalede “ortak” kelimesi yerine “müşterek” kelimesi kullanılmıştır.

II. Unsurlar

Bağlantının iki temel unsuru bulunmaktadır. Bunlardan ilki “sebe-
bep” unsurudur. Buna göre davalar aynı veya birbirine benzer sebep-
lerden doğmalıdır. İkinci unsur ise etki unsurudur. Buna göre davalar-
dan biri hakkında verilecek hüküm diğeri hakkında verilecek hükmü
etkileyebilmelidir.

1. Sebep

a. Sebebin Türüne Göre

Sebep unsurundan kastedilmek istenenin ne olduğu noktasında doktrinde iki görüş mevcuttur. Bunlardan ferdileştirme görüşüne göre dava sebebi, davacının ileri sürdüğü hukukî ilişki bir diğere de-
yişle hukukî sebeptir³⁷. Bu görüşü kabul etmek mümkün değildir. Zira Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 33. maddesi gereği hâkim tarafların dava dilekçelerinde belirttikleri hukukî sebeplerle bağlı değildir³⁸. Bunun dışında dava sebebinin, hukukî sebep olduğunu kabul ettiğimizde uygulamada hak kayıpları yaşanacaktır. Misalen; ev sahibi (A), kiracısına (B) ocak ayı kirasını ödememesi sebebiyle kira sözleşmesine dayanarak eda davası açıp kazansın. Daha sonra (A) ekim ayı kirasını ödemeyen (B)’ye dava açmak istediğinde kesin hüküm itirazı ile karşılaşacaktır. Zira taraflar aynıdır, talep sonuçları bir aylık kira alacağı olup aynıdır ve son olarak bu iki davanın hukukî sebepleri de aynıdır. Dava sebebinin hukukî sebep olduğu varsayımında ekim ayı kira alacağını alamayan (A) zarara uğrayacaktır. Sonuç olarak ferdileştirme görüşü günlük hayatta karşılaşılan problemlere cevap veremediğinden yerinde bir görüş değildir.

Bir görüşe göre davadaki maddî vakıaların bir hukukî sebebe istinaden ileri sürülmesi durumunda dava sebebi bu ikisinin birleşimi olacaktır³⁹. Buna göre hâkimin hukukî altlama faaliyetinden sonra

³⁷ Süha Tanrıver, *Medenî Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı*, Adalet Yayınevi, 2007, s.91-92.

³⁸ Hukuk Muhakemeleri Kanun’un 33.maddesinde “Hâkim, Türk hukukunu resen uygular.” denilmektedir. Davalarda “iura novit curia” (hâkim hukuku bilir) ilkesi uygulanmaktadır. Tarafların dilekçelerinde yazdıkları hukukî sebepler hâkimi bağlamayacak olup hâkime yardımcı olması açısından önemlidir.

³⁹ Nedim Meriç, *Türk Hukukunda Maddi Anlamda Kesin Hükmün Objektif Sınırları*, Mihder, 2007/2, S.7, s.397.

belirli tespitler yapılmış olunacak ve maddî vakıaları tek başına dava sebebi kabul etmek yerinde olmayacaktır. Bu görüşü kabul etmek de mümkün değildir. Bunu bir örnekle açıklamak yerinde olacaktır. Mal sahibi (M) ile taşıyıcı (T) bir taşıma sözleşmesi yapıyorlar. Taşıma esnasında (T) kaza yapıyor ve mallar hasar görüyor. (M), (T)'ye taşıma sözleşmesine dayanarak zararının giderilmesi için dava açıyor ve kazanıyor. Meriç'in görüşünden hareket edecek olursak (M), (T)'ye daha sonra haksız fiile dayanarak zararının giderilmesi için dava açarsa bu dava kesin hüküm nedeniyle reddedilemeyecektir⁴⁰. Zira ilk davadaki dava sebebi sözleşmenin kaza suretiyle yerine getirilmemesi iken ikinci davada dava sebebi kaza suretiyle haksız fiile dayalı zarar verilmesidir. Açıkça görüldüğü üzere bu durum hakkaniyete aykırıdır. Ayrıca *"iura novit curia"* (hâkim hukuku bilir) ilkesi gereği hâkim tarafların ileri sürdüğü hukukî sebeplerle bağlı değildir. Dolayısıyla dava sebebini maddî vakıalarla hukukî sebebin oluşturduğu bir bütün olarak düşünmek yerinde olmayacaktır.

Dava sebebini açıklayan bir diğer görüş ise vakıalara dayandırma görüşüdür. Buna göre dava sebebi, davacının talep sonucunu haklı göstermeye yarayacak maddî vakıaların bütünüdür⁴¹. Yukarıda bahsedilen olayda dava sebebini maddî vakıalar olduğunu düşündüğümüzde hakkaniyete uygun bir sonuç çıkacaktır. Olayda taraflar ve talep sonuçları aynıdır. Fakat birinde maddî vakıa ocak ayı kirasının ödenmemesi iken diğerinde ekim ayı kirasının ödenmemesidir. Dolayısıyla dava sebepleri farklıdır ve ilk davada verilen hüküm, ikinci dava bakımından kesin hüküm teşkil etmez. Sonuç olarak, dava sebebini yalnızca davada ileri sürülen maddî vakıalar olduğunu kabul etmek gerekir.

Fikrimizce bağlantının kapsamına dâhil edilen "sebe"p" unsuru ile kesin hükmün unsurlarından olan ve HMK m.303'te geçen "dava sebebi" bir yönüyle birbirlerinden farklıdır. Dava sebebi, *"davada istem temeli olan maddî vakıalar"* şeklinde tanımlanabilir.⁴² Bu tanımdan dava

⁴⁰ Ahmet Cahit İyilikli, Hukuk Yargılamasında Dava Sebebi Üzerine Bir İnceleme, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2013, S.106, s.180. (erişim: <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/>)

⁴¹ Tanrıver, s.92-93.

⁴² Umar, s.842. Umar, alıntının bulunduğu ilgili kısımda bu tanıma Yargıtay'ın da katıldığını 11.HD'nin 24.4.1970 günlü kararını örnek veriyor. Yargıtay HGK'nın benzer yöndeki bir kararı için bkz. HGK E. 2011/2-890 K. 2012/239 T. 28.3.2012.

sebebinin içeriğindeki vakıaların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini çıkarsamaktayız. Misalen bir davada talep a ve b vakıalarına dayanırken başka bir davada benzer bir talep a ve c vakıalarına dayandığı durumda bu davaların dava sebeplerinin aynı olduğundan bahsedemeyiz. Ancak burada her iki dava arasında ortak bir maddî vakıanın olduğundan bahsedebiliriz. Dolayısıyla bu durumda bu iki dava arasında bağlantı da vardır.

Bağlantının tanımında davayı doğuran sebeplerden bahsedilmektedir. Burada geçen sebepten maksadın hukukî sebep olmadığını ve olamayacağı yukarıda ifade edilmişti. Söz konusu sebep, hukukî sebep olmadığına göre maddî vakıa olmalıdır.

b. Sebebin Niteliğine Göre

Davaların dayandığı sebepler aynı olabileceği gibi benzer de olabilecektir.

i. Aynı Sebep

İki dava arasında bağlantı olabilmesi için bu davalardaki maddî sebeplerin aynı olması gerekmektedir. Bağlantının varlığı için mülga HUMK m.45'te de bu şart aynen vardır. Yargıtay'ın 1962 yılında verdiği bir karar üzerine aynı sebepten kastın ne olduğuna ilişkin doktrin ile Yargıtay'ın görüşleri farklılık arz etmektedir.⁴³ Bu karardaki olay şöyledir: Bir askerî kamyon ile bir yolcu otobüsü çarpışıyor; otobüste ölen yolculardan birinin mirasçısı nakliye sözleşmesine dayanarak otobüs firmasına dava açıyor; aynı davacı bir de kazada kusuru bulunan şoförü istihdam eden Millî savunma Bakanlığı'na dava açıyor; Yargıtay ise HUMK m.45 gereği davaların aynı sebepten doğması dolayısıyla birleştirilmesine karar vermiştir. Doktrinde bu davaların aynı sebepten kaynaklanmadığı ifade edilmektedir.⁴⁴ Zira davalardan biri nakliye sözleşmesine dayalı iken diğeri bir istihdam edenin sorumluluğuna dayanmaktadır.

⁴³ www.kazanci.com (erişim: 04.05.2014)
TD(Şu anda 11.HD), 18.9.1962, E.1962/2470, K.1962/3173 (Kemal Şenocak, Motorlu Araçlar Sorumluluk Sigortasında Riziko İstisnaları , Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s.64'ten naklen)

⁴⁴ Umar, s.465.

Fikrimizce yukarıdaki olayda Yargıtay'ın görüşü yerindedir. Burada yukarıda yaptığımız formülü kullanmak yerinde olacaktır. İlk davadaki vakıalar, muris ile nakliye şirketi arasında nakliye sözleşmesi akdedilmesi (a) ve kazanın gerçekleşmesidir (b). İkinci davadaki vakıalar ise Bakanlığın şoförü istihdam etmesi (c) ve kazanın gerçekleşmesidir (b). İlk dava a ve b vakıalarına, ikinci dava ise b ve c vakıalarına dayanmaktadır. Bu davalar arasında b vakıası ortak olduğundan bir maddî sebebin aynı olduğundan bahisle bu davalar arasında bağlantı olduğu kabul edilmelidir.

Bunun dışında her iki davada dayanılan dava sebepleri tamamen de aynı olabilir. Örneğin kısmî dava ile ek davada dayanılan vakıalar tamamen aynı olduğundan bu davalar arasında bağlantı olduğundan bahisle birleştirilmeleri gerekir.⁴⁵ Bu durumda davalar arasında evleviyetle bağlantı bulunduğunu ifade etmek gerekir. Ayrıca dava sebepleri aynı olduğu takdirde taraflardan en az biri ya da talep sonucu farklı olmalıdır ki bu durumda derdestlik söz konusu olmasın.⁴⁶

ii. Benzer Sebep

Maddî sebeplerin aynı olmasının yanında benzer olması da davalar arasında bağlantı olmasını sağlamaktadır. Maddî sebepler arasında aranan bu nitelik HMK ile getirilmiş olup mülga HUMK'ta yer almamaktadır. Mülga HUMK döneminde bazı durumlarda iki davadaki maddî sebeplerin aynı olup olmadığı noktasında duraksamalar yaşanmaktaydı.⁴⁷ HMK bu tikanıklıkları gidermek amacıyla maddî sebeplerin benzer olmasını da ilgili hükme eklemiştir. Söz konusu değişiklik HMK m.166'nın gerekçesinde de ifade edildiği gibi bağlantılı davaların kapsamını oldukça genişletmiştir.⁴⁸

"Aynı" kavramı gibi objektif bir kavram dahi uygulamada duraksamalara yol açarken "benzer" kavramı gibi oldukça izafî bir kavramın ne gibi sonuçlar doğuracağı bilinmemektedir. Burada hâkime oldukça geniş bir takdir hakkı verilmiş ve iki davanın birleştirilmesinde fayda mülhaza edilmesi durumunda bağlantının varlığı kabul edilmiştir. Maddî sebeplerin arasında benzerliğin nasıl tespit edilece-

⁴⁵ HGK E.2003/9-163 K.2003/167 T.19.03.2003 (naklen: Yılmaz, s.974.)

⁴⁶ Ermenek, s.155.

⁴⁷ Umar, s.464.

⁴⁸ Gerekçe, s.202.

ği sorunu maddî sebeplerin karşılaştırılması ve bazı hususlarda ortak noktaların bulunması suretiyle tespit edilebilir. Ancak bu formülün tespit edilmesi ve her olaya uygun hale getirilmesi zor görünmektedir. Bunun yerine, birleştirilmesi söz konusu olan davalarda birbirine benzer hükümlerin verilmesi gerekiyorsa ya da usûl ekonomisini sağlamak mümkün olacaksa bu davaların maddî sebeplerinin birbirine benzer olduğunu kabul etmek yerinde olacaktır. Nitekim Yargıtay da bu hususu bir kararında açıkça ifade etmiştir.⁴⁹

Benzer sebebin ne olduğu noktasında doktrinde ve Yargıtay kararlarında objektif ölçütler belirlenmelidir. Her ne kadar hâkimin bu noktada takdir hakkı genişletilse de “benzer sebep” kavramını abartılı bir biçimde geniş yorumlamak takdir yetkisini haiz olduğunu kabul etmek yerinde değildir.⁵⁰ Bu bağlamda iki davada benzer sebeplerin var olması için taraflardan en az birinin aynı olması gerekmektedir.⁵¹ Davalarda aynı olacak taraf, davaların sebeplerinin ortaya çıkmasında aktif role sahip taraf olmalıdır. Öncelikle söz konusu dava sebepleri ise aynı hukukî altlamaya tabi tutulabilmelidir ki buna doktrinde “görünüşte benzerlik” denilmektedir.⁵² Örneğin, büyük bir otomobil şirketinin farklı model otomobillerinde var olan performans kayıpları dolayısıyla müşteriler ayrı ayrı dava açtıklarında bu davalar birleştirilmelidir. Zira performans kaybına neden olan taraf aynı, bütün davalar sözleşmeye aykırılıktan doğmaktadır ve arabalarda benzer problemler vardır. Ancak bir kişinin iki farklı otomobil şirketinden aldığı iki otomobilde de performans kaybı ortaya çıkarsa bu durumda her iki tarafa açtığı davalar birleştirilmemelidir. Çünkü dava sebebi olan problemlerin ortaya çıkmasına neden olan taraflar aynı değildir. İki farklı ki-

⁴⁹ “Davaların birleştirilmesi, hukuk yargılamasının yukarıda belirtilen amaçlarına hizmet eden araçlardandır. Benzer ya da aynı doğrultuda karar vermeyi gerektiren durumlarda davalar birleştirilerek ortak yargılama sürecine girildiğinde, deliller birlikte toplanarak gereksiz zaman kaybı ve masraf yapılmasının önüne geçilmekte, böylece basit, ucuz ve hızlı yargılama ile usul ekonomisi amacı gerçekleştirilmiş olmaktadır. Diğer yandan, tarafların yargılamayı uzatmaya yönelik ve farklı karar alma yönündeki çabaları engellenmekte, dürüstlük kuralına uygun davranmaları sağlanmaktadır. Bu yöntemle ayrıci hukuki sorunun parçasını oluşturan ya da benzer sorunlar nedeniyle aynı doğrultuda karar vermeyi gerektiren davalarda çelişkili karar verilmesi önlenmekte ve hukuki istikrar sağlanmaktadır.” 14. HD. E. 2011/11528 K. 2011/12642 T. 25.10.2011 www.kazanci.com (erişim: 05.05.2014)

⁵⁰ Ermenek, s.157.

⁵¹ Ermenek, s.157.

⁵² Ermenek, s.158.

şinin iki farklı otomobil şirketinden aldıkları arabalarda performans kaybı olması halinde açılan davalar da evleviyetle birleştirilmemelidir. Doktrinde farklı hukuki altlamaya tabi dava sebeplerinin ortaya çıkmasına neden olan kişinin bu fiilleri yapmaktaki amacı aynı ise açılan davaların yine de birleştirilebileceği ifade edilmektedir. Amacın aynılığı ise birleştirilecek davaların talep sonuçlarının aynı olması ile var kabul edilmelidir.⁵³ Davaların türleri talep sonuçlarına göre belirlenmektedir.⁵⁴ Buna göre aynı kişiye karşı biri sebepsiz zenginleşmeye, biri haksız fiile ve diğeri sözleşmeye dayalı açılan eda davaları amaç benzerliği nedeni ile birleştirilebilecektir. Bu noktada benzer sebebin geniş yorumlandığı görülse de davaların birleştirilmesi usul ekonomisine hizmet etmemesi durumunda davalar birleştirilmeyeceğinden böyle bir ölçüt fikrimizce kabul edilebilir. Zira bu ölçüte dayanarak borç ödemekten aciz bir kişi farklı şekillerde birden fazla defa mal kaçırma tasarruflarında bulunsa da bu kişilere karşı açılacak tasarrufun iptali davaları amaçların ortak olması dolayısıyla benzer sebeplerden doğduğunu kabul ederek davalar birleştirilebilmelidir.⁵⁵ Hatta bu noktada davalılardan biri aynı olsa da diğeri aynı olmasa bile bu davalar birleştirilebilmelidir.

2. Etki

Bağlantının bir diğer önemli unsuru ise kanunun ifadesiyle “biri hakkında verilecek hükmün diğeri etkileyecek nitelik[te]” olmasıdır. Hükümlerin birbirlerini etkileyecek nitelikte olması durumu için HMK’den bazı örnekler ve soyut ölçüler belirlenebilir. Bu örneklerden biri HMK m.132/1-b’de sayılan hâl iken bir diğeri davaların aynı hukukî işleme dayanmasıdır.

HMK m.132/1-b’de “karşı davada ileri sürülecek olan talep ile asıl davada ileri sürülen talep arasında takas veya mahsup ilişkisinin bulunması yahut bu davalar arasında bağlantının mevcut olması” denilmek suretiyle karşı dava açılabilmesi için gereken şartlardan biri verilmiştir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi burada HMK m.166/4’e bir atıf yapılmış ve fakat öncesinde arz edilen durum bağlantıya ek olan bir unsur değil, bağlantının içerisinde olduğu kanun koyucu ta-

⁵³ Ermenek, s.159-160.

⁵⁴ Pekcanitez/Atalay/ Özkes, s.509.

⁵⁵ Ermenek, s.160.

rafından varsayılan bir durumdur.⁵⁶ Fikrimizce “karşı davada ileri sürülecek olan talep ile asıl davada ileri sürülen talep arasında takas veya mahsup ilişkisinin bulunması” unsuru bağlantının unsurlarından maddî sebebe değil, hükümlerin birbirlerini etkilemesi unsuruna dâhildir. Bir diğer ifadeyle açılmış olan iki davada ileri sürülen talepler arasında takas veya mahsup ilişkisi var ise bu iki davanın hükümlerinin birbirlerini etkileyeceği kanun koyucu tarafından varsayılmıştır. Örneğin, A, B’ye haksız fiil sebebiyle 10.000 TL değerinde dava açmıştır. Karşı dava açma süresini kaçıran B de 3000 TL’lik alacağı dolayısıyla A’ya dava açmıştır. Her iki tarafın da açtıkları davalarda haklı olduğu varsayımında bu davalar birleştirilirse B’nin A’ya 7000 TL ödemesine karar verilebileceğinden burada verilecek hükümlerin birbirlerini etkilediği kabul edilmelidir. Dolayısıyla böyle bir hâlde iki farklı davada bu davalar arasında bağlantının var olduğu kabul edilmelidir.

Bazı Yargıtay kararlarında ortak bir işlemde doğan iki farklı davanın sonunda verilecek hükümlerin birbirini etkileyecek nitelikte olduğu ifade edilmiştir.⁵⁷ Ancak pratik bakımdan bu davaların birbirini etkilemesinin bağlantının varlığı için bir durum olarak kabul edilmesi fayda sağlamayabilir. Zira her iki dava da aynı hukukî işleme dayandığından maddî sebeplerinin aynı olduğundan bahisle bağlantının bulunduğu her halde kabul edilecektir. Diğer yandan bu iki dava arasında yalnızca maddî sebeplerin aynı olması değil, verilecek hükümlerin de birbirini etkileyecek nitelikte olması hasebiyle daha güçlü bir bağlantının bulunduğu ve dolayısıyla birleştirme kararı verilmesi için daha güçlü bir nedenin var olduğu söylenebilir.

Soyut ölçüt olarak ise davaların talep sonuçlarına bakmak gerekecektir. Bu noktada her iki davanın tarafları ve dava sebepleri tamamen farklı olabilir. Talep sonuçları birbirlerini tamamlayacak ya da biri diğerine etki edecek mahiyette ise bu davalar birleştirilmelidir. Bir dava-

⁵⁶ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.544,545.

⁵⁷ “Her iki dosyanın tarafları aynı olup, uyumsuzluklar aynı sözleşmeden kaynaklandığından ve davaların yargılması sonucunda verilecek kararlar birbirlerini etkileyebileceğinden, dosyaların birleştirilmesinin gerekli olduğu sonucuna varılmaktadır.” 15. HD. E. 2013/347 K. 2013/1714 T. 13.3.2013 (erişim:05.05.2014); Savunulan düşüncüyü ifade eden bir başka Yargıtay kararı için bkz. 13. HD E.2013/1560 K.2013/2553 T.06.02.2013 (naklen: Yılmaz, s.975.)

da verilecek hüküm diğer davada delil olarak kullanılabilirse burada hükümlerin birbirlerini etkilediğinden bahisle bağlantının varlığı kabul edilmelidir.⁵⁸ Bir dava ile bu dava bakımından bekletici sorun sayılabilecek bir hususun görüldüğü davanın HMK m.166'ya göre birleştirilmesi mümkün ise o hususu bekletici sorun saymak yerine bu iki davayı birleştirmek gerekir.⁵⁹ Zira bu iki davanın da hükümleri birbirini etkileyecek mahiyettedir. Örneğin, ilk olarak arazi sahibi A, B'ye karşı el atmanın önlenmesi davası açmıştır, diğer yandan da daha sonra C, A'ya söz konusu arazinin kendisine ait olduğu iddiasıyla istihkak davası açmıştır. Bu durumda ikinci davanın ilk dava bakımından bekletici sorun yapılması yerine bu iki davanın birleştirilerek birlikte görülmesi daha yerinde olacaktır. Zira arazinin sahibi eğer C ise A'nın açtığı dava husumet yokluğundan reddedilecektir. Bu bakımdan bu iki davada verilecek hükümler birbirini etkilememektedir.

B. AMAÇSAL AÇIDAN BAKIŞ

1. Usûl Ekonomisi

Usûl ekonomisi ilkesi medenî usûl hukukunun en temel ilkelelerinden biri olup hâkime bunu sağlamak bir görev olarak verilmiştir. Bunun yanında hâkime usûl ekonomisini sağlamasına yardımcı olacak enstrümanlar da verilmiştir. Bunlardan en önemlilerinden biri hiç şüphesiz davaların birleştirilmesi kurumudur. HMK m.166'nın gerekçesinde davaların birleştirilmesi kurumunun usûl ekonomisi açısından büyük önem taşıdığı ifade edilmiştir.⁶⁰

Bağlantının unsurlarından özellikle davalardaki maddî sebeplerin aynı olmasının aranması usûl ekonomisini sağlamaya yöneliktir. Zira maddî sebepler aynı olduğunda tahkikat ortak yürütülecek ve aynı vakıa iki ayrı davada iki defa incelenmeyecektir.⁶¹ Örneğin bir

⁵⁸ Ermenek, s.165-168.

⁵⁹ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.607.

⁶⁰ Gerekeçe, s.201.

⁶¹ "Aynı mahkemede açılan davalar arasında bağlantı bulunduğu ve tahkikatın birlikte yürütülmesinde hukuki menfaat bulunduğu görülmektedir. Bu durumda mahkemece, yargılamanın temel prensiplerinden olan usul ekonomisi de dikkate alınarak; Aksaray 1.Asliye Hukuk Mahkemesi'nin bozma öncesi 2011/28 E, 2012/137 K. sayılı dosyası ile eldeki davanın HMK.166. maddesi gereğince birleştirilmesine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru bulunmamış ve kararın bozulması gerekmiştir." 4. HD. E. 2013/4165 K. 2014/4192

vakianın tespiti teknik bir inceleme gerektiriyor ve bu yüzden bilirkişiye başvuruluyor. Aynı vakianın tespiti için iki defa bilirkişiye başvurulması hem masraf bakımından hem de zaman bakımından israfa neden olmaktadır. Davaların birleştirilmesi ise bu israfı önlemektedir.

Usûl ekonomisi davaların birleştirilmesi bakımından amaç konumundadır. Bağlantı ise araç konumundadır. Bunun anlamı iki dava arasında bağlantı bulunsa bile birleştirilmesi usûl ekonomisi bakımından olumsuzluk yaratıyorsa bu davalar birleştirilmeyecektir. Hatta birleştirilmişse ayrılacaktır.⁶² Örneğin bir araba kaza yapıyor ve yerleşim yerleri farklı on kişiye zarar veriyor. Mağdurlar, zarar veren aleyhine kendi yerleşim yerlerinde haksız fiile dayalı tazminat davası açıyor. Bu durumda bu davaların birleştirilmesi gereksiz uzamaya neden olabileceğinden birleştirilmeyebilir.

2. Hükümlerin Çelişmemesi

Hukuk güvenliğini sağlamanın en önemli yollarından biri de hukukun aynı durumda olanlara karşı aynı şekilde muamele etmesidir. Bunu sağlamak adına hukukumuzda kesin hüküm⁶³, bekletici sorun⁶⁴ vb. gibi kurumlar ihdas edilmiştir. Yine bu kurumlardan biri de HMK m.166'da düzenlenen davaların birleştirilmesi kurumudur.⁶⁵

İki ayrı dava iki farklı mahkemede görülürse ve aynı veya benzer maddî sebepler farklı yönlerde değerlendirilirse iki davanın hükümleri de farklı yönlerde olacaktır. Bu ise hukuk güvenliğini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu davaların birleştirilerek ortak bir tahkikat sürecinde vakıaların incelenmesiyle birbirine benzer hükümler verilecek ve böylece hukuk güvenliğinin sağlanması yolunda önemli bir adım atılmış olunacaktır.

T. 11.3.2014; Yargıtay'ın aynı bir başka kararı için bkz. 13. HD. E. 2012/8675 K. 2012/13762 T. 28.5.2012 (erişim: 07.05.2014)

⁶² "HMK'nun 166. Maddesi uyarınca davalar arasında bağlantı bulunduğu gerekçeyle birleştirilen dava daha sonra usul ekonomisi nazara alınarak ayrılmıştır." 14. HD. E. 2012/7765 K. 2012/8781 T. 20.6.2012 www.kazanci.com (erişim: 07.05.2014)

⁶³ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.842.

⁶⁴ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.604.

⁶⁵ Gerekçe, s.202; "Davaların birleştirilmesine ilişkin hükümler[in] ... amacı usul ekonomisine hizmet etmek ve aynı konuda çelişkili kararlar verilmesini önlemektir." 13. HD. E.2013/1560 K.2013/2553 T.06.02.2013 (naklen: Yılmaz, s.974)

C. BAĞLANTILI DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİNDEKİ KISITLAMALAR

Aralarında bağlantı bulunan bütün bağlantılı davalar birleştirilemeyecektir. Bağlantılı davaların birleştirilmesinin önünde bir kanunî engel bir de hâkimin takdir yetkisine dayanan bir engel bulunmaktadır.

I. Aynı Sıfat ve Düzeydeki Mahkemeler

Kanun koyucu HMK m.166/1-2'de aralarında bağlantı bulunan davaların birleştirilmesi için bu davaların öncelikle aynı sıfat ve düzeydeki mahkemelerde görülüyor olmasını aramıştır. Aynı sınıftan kasıt ilgili mahkemelerin aynı görevli mahkeme olmasıdır.⁶⁶ Örneğin, icra mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile aile mahkemesinde görülmekte olan bir dava birleştirilemez. Bir diğer sınırlayıcı unsur ise davaların aynı düzeydeki mahkemelerde görülüyor olmasıdır. Bununla istinaf aşamasındaki bir dava ile ilk derece mahkemesinin bakmakta olduğu bir davanın birleştirilemeyeceğini anlıyoruz. Bölge adliye mahkemelerinin ya da Yargıtay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı bir dava ile ilk derece mahkemesinin baktığı bir davanın birleştirilmesinin caiz olup olmadığı noktasına Yargıtay kararlarında herhangi bir temas bulunamamıştır. Ancak idarî yargılamaalarda Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü bir dava ile idare mahkemesinin gördüğü bir dava İYUK m.38/3 gereği birleştirilebilir. Ancak HMK, İYUK'a atıf yapmadığından kıyas yoluyla bu hükmün uygulanması mümkün değildir. Fakat yine de söz konusu üst derece mahkemeleri de yaptıkları incelemeleri ilk derece mahkemesi sıfatıyla yaptığından yorum yoluyla ilk derece mahkemesinde görülen bir dava ile üst derece mahkemesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü bir dava birleştirilebilir.⁶⁷

Kanun koyucunun "aynı sıfat" şartını araması kamu düzeninden olan göreve ilişkin kurallara böyle bir istisna getirip getirmeme tercihi ile ilgilidir. Davaların birleştirilmesi ile aynı amaca hizmet eden karşı dava ve objektif dava birleşmesi durumlarında "aynı sıfat şartı" aranmamıştır. Bu durumlarda göreve ilişkin kurallara istisna getiren kanun koyucunun aynı istisnayı HMK m.166'da getirmemesi

⁶⁶ Yılmaz, s.972.

⁶⁷ Ermenek, s.107.

doktrinde eleştirilmektedir.⁶⁸ Zira usul ekonomisi ve çelişik kararların çıkmaması bakımından en az karşı dava ve objektif dava birleşmesi kadar önemli olan davaların birleştirilmesi imkânının “aynı sıfat” şartı ile kısıtlanması fikrimizce de yerinde değildir. Söz konusu durumlarda bir mahkemenin kendi görevine girmeyen uyuşmazlıkları da incelediği bir vakıa iken davaların birleştirilmesi bakımından böyle bir kısıtlama yapılmamalıdır. Kanun koyucunun bu kısıtlamadan muradı göreve ilişkin kuralların getirilen istisnalarla fazlaca delinmesini önlemek olsa dahi bu kısıtlamanın uygulamadaki duruma göre içtihatlarla getirilmesine imkân vermesi daha yerinde bir karar olurdu.

II. Hâkimin Takdir Yetkisini Kullanması

Hâkim iki davanın birleştirilmesine karar verirken öncelikle yukarıda da bahsedilen söz konusu davaların aynı sıfat ve düzeydeki mahkemelerde görülüp görülmediğini incelemelidir. Ancak bu inceleme hâkimin sübjektif kanaatine bağlı olmayıp objektif kriterlere bağlanmıştır.

Ardından hâkim söz konusu davalar arasında bağlantı bulunup bulunmadığını incelemelidir. Bu noktada HMK mevcut düzenlemeyle mülga HUMK’a nazaran hâkime daha geniş bir takdir alanı bırakmıştır. Ancak bu takdir alanı daha çok hâkimi davaları birleştirmeye teşvik etmek yönündedir. Zira yukarıda da ifade edildiği gibi birleştirme için davalar arasında benzer maddî sebeplerin aranması birleştirmemeye değil birleştirmeye yönelik bir unsurdur.

Son olarak hâkim, usûl ekonomisinin sağlanıp sağlanmayacağını göz önünde bulundurmalıdır. Bu noktada hâkimin sübjektif kanaati oldukça önemlidir. Hâkim, davalar arasında bağlantı bulursa dahi gereksiz masrafa ve uzamaya neden olacaksa davaların birleştirilmemesine karar verebilir.⁶⁹

⁶⁸ Ermenek, s.108.

⁶⁹ “HMK. nun 166/1 maddesinde aynı yargı çevresinde yer alan aynı düzey ve sıfatteki hukuk mahkemelerinde açılmış davaların aralarında bağlantı bulunması durumunda birleştirilebileceği şeklinde düzenleme yapıldığı, bu hususunun kamu düzeni ile ilgili olup mahkemece yargılamanın her aşamasında res’en dikkate alınması gerektiği anlaşılmalı) gerekçesi ile mahkemenin görevsizliğine karar vermiş ise de, Sulh Hukuk Mahkemesi’nin birleştirme talebine olumlu yanıt verilip bilahare birleştirmeyi kabul ettikten ve yargılamaya devam ettikten sonra Sulh

SONUÇ

Bu çalışmada ilk olarak davaların birleştirilmesinin şartlarını ve usulünü inceledik. Bu inceleme davaların birleştirilmesinde bağlantı kavramını daha iyi anlayabilmek adına yapıldı.

Ardından bağlantı kavramının veya unsurlarının diğer hukukî kurumlarda kullanılma amacını ve şeklini inceledik. Bu bağlamda davaların birleştirilmesindeki bağlantı kavramı ihtiyarî dava arkadaşlığının şartları ile oldukça benzer özellikler taşımaktadır. Yalnız bazı noktalarda ihtiyarî dava arkadaşlığının şartları daha farklı unsurlar içermektedir. Terditli davada talepler arasında aranan bağlantı ise ilk bakışta davaların birleştirilmesindeki bağlantı ile farklı görünse de yine yakın hatta birbirine neredeyse eş anlamlar taşımaktadır. Karşı davada aranan bağlantı zaten HMK m.166/4'e atıf yapmaktadır. Ceza muhakeme hukukunda davaların birleştirilmesindeki bağlantı ise yargılama sistemlerinin değişik özellikler göstermesi sebebiyle tamamen farklı olsa da kıyas yoluyla benzerlikler görülebilmektedir. İdarî yargılama usulünde davaların birleştirilmesindeki bağlantı bariz biçimde hukuk yargılamasında davaların birleştirilmesindeki bağlantıdan daha geniş düzenlenmiştir. Bunun dışında benzer unsurların yorumlanmasına baktığımızda ise İYUK'un birçok noktada HMK'ya atıf yapması ve dolayısıyla bu yargılama sistemleri arasında daha fazla ortak nokta bulunması sebebiyle benzer sonuçlara varabilmekteyiz.

Son olarak medenî usul hukukunda davaların birleştirilmesindeki bağlantıyı kavramsal, amaçsal noktada ve sınırları noktasında tahlil ettik. Bağlantının unsurları arasında hukukî sebebin aynı veya benzer olmasının bulunmadığını tespit ettik. Aynı sebep ve benzer sebep kavramlarıyla neyin anlaşılması gerektiği üzerinde durduk. Bağlantının usul ekonomisini ve çelişik hükümlerin çıkmasının engellenmesi noktasında bir araç konumunda olduğunu ortaya koyduk. Bu araçsallık sebebiyle kanun koyucunun bağlantıya rağmen davaların birleştirilmesini sınırladığını gördük.

Hukuk Mahkemesi'nin birleştirme kararı veremeyeceğinden, bahisle yazılı şekilde karar verilmesi, usul ekonomisi açısından yerinde görülmemiştir." 13. HD. E. 2012/8675 K. 2012/13762 T. 28.5.2012 (erişim: 07.05.2014)

Kaynakça

- Bayram Arif, "Birlikte Dava Açılmasında Davaların Aynı Sebepten Doğmuş Olmasının Anlamı", *Adalet Dergisi*, C.68, s.3-4, Ankara, 1977, s.282-287.
- Budak Ali Cem, *Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu - Gerekçeler*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- Ermenek İbrahim, *Medeni Usul Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- Evren Çınar Can, "İdari Yargıda Karşılık Dava", Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Cilt:2, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s.2667-2677.
- Gözübüyük Şeref/Tan Turgut, *İdare Hukuku Cilt 2 İdari Yargılama Hukuku*, 4.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.
- İyilikli Ahmet Cahit, *Hukuk Yargılamasında Dava Sebebi Üzerine Bir İnceleme*, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2013, S.106. (erişim: <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/>)
- Kunter Nurullah/Yenisey Feridun/Nuhoğlu Ayşe, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2010.
- Kuru Baki, "Birleştirme Talebi", *Hukukî Mütalâalar - Yayımlanmamış Makaleler*, *Adalet Yayınevi*, Ankara, 2013, s.280-284.
- Kuru Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, Cilt:3, Demir Demir Yayıncılık, Altıncı Baskı, İstanbul, 2001.
- Kuru Baki/Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder, *Medeni Usul Hukuku*, Değiştirilmiş 21. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Kuru Baki/Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder, *Medeni Usul Hukuku (6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış)*, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- Meriç Nedim, *Türk Hukukunda Maddi Anlamda Kesin Hükümün Objektif Sınırları*, *Mihder*, 2007/2, S.7, s.377- 434.
- Muşul Timuçin, *Medenî Usul Hukukunda Ara Kararları*, *Dicle ÜHFD* 1988/4, <http://www.dicle.edu.tr/Contents/544d56a0-4737-423f-b8da-845323e085f3.pdf>
- Muşul Timuçin, *Terdit İlişkileri*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1984.
- Pekcanıtez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, *Medenî Usûl Hukuku*, Yetkin Yayınları, 14.Bası, Ankara, 2013.
- Postacıoğlu E. İlhan, "Davaların Birleştirilmesi", *Makaleler ve Karar İncelemeleri*, *Vedat Yayınları*, İstanbul, 2011, s.105-112.
- Soyaslan Doğan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Tanrıver Süha, *Medenî Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı*, *Adalet Yayınevi*, 2007.
- Umar Bilge, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011. www.kazanci.com.
- Yılmaz Ejder, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.